

1988, 6. listopadu – Sdělení VONS č. 839 „Preventivní represe v souvislosti s 28. říjnem“ o policejní akci proti aktivistům nezávislých občanských iniciativ v souvislosti se 70. výročím vzniku Československa.¹

Dne 27. 10. 1988 po páté hodině ranní započala na celém území ČSR a přinejmenším v Bratislavě preventivní policejní akce proti aktivistům nezávislých občanských iniciativ, která co do svého rozsahu nemá za poslední desetiletí srovnatelnou obdobu. Podle našich nutně neúplných zjištění byly provedeny domovní prohlídky u 24 osob – jelikož u většiny z nich nebyly prohledávány jen jejich byty, ale též jejich chaty, pracoviště, místa přechodného pobytu a popřípadě byty příbuzných, lze odhadnout, že bylo celkem vykonáno 50 až 60 domovních prohlídek.

Policejní úředníci se nechali slyšet, že v celé republice bylo preventivně zadrženo 300 až 500 osob. Tento odhad patrně není nadnesený: my máme zatím zaevidováno 123 osob, které byly v souvislosti s 28. říjnem zadrženy. Drtivá většina z nich byla zadržována po dvakrát 48 hodin s krátkým formálním propuštěním, které končilo před branou věznice či příslušné policejní stanice. V ojedinělých případech zasáhla policie již 26. 10. a ti, kdo nebyli zastiženi ve svých bytech, byli zatýkáni také 28. a i 29. 10. (Toto sdělení ovšem neviduje stovky dalších osob, které byly předvedeny nebo zadrženy pro přímou účast na manifestaci 28. 10. 1988.) Někteří později zadrženi byli propuštěni po „pouhých“ 48 hodinách, jiní byli naopak propuštěni až 1. 11. 1988. Formálně bylo preventivní zadržení odůvodňováno dvěma způsoby. Zvláště ti, u nichž byly provedeny domovní prohlídky, byli většinou zadržováni (v izolaci) jako podezřelí z trestného činu pobuřování (§ 100 odst. 1a tr. z.), spáchaného manifestem Demokracii pro všechny,² jímž se ustavuje Hnutí za občanskou svobodu – příslušné trestní stíhání ve věci bylo zahájeno 26. 10. 1988 a jím byly též odůvodněny domovní prohlídky.³ Většina ostatních postižených byla zajištěna podle zákona o SNB pro právně chimérickou „přípravu

k přečinu proti veřejnému pořádku“ – kterýžto přečin byl navíc nepochybně amnestován aktem prezidenta republiky, takže další úkony v této věci byly neudržitelné a protiprávní. Zajištění podle zákona o SNB je akt proti přímým narušitelům veřejného pořádku a nelze zajišťovat např. občany, pokojně odpočívající v posteli. Protiprávní, jak věcně, tak i formálně, bylo samozřejmě i druhé zajištění většiny postižených.

Zvláště StB, ale i příslušníci jiných složek, se v průběhu této preventivní akce dopustili řady přehmatů, které už nelze hodnotit jako protiprávní jednání vůči postiženým, nýbrž jako velmi závažné trestné činy. V některých případech příslušníci StB vylomili dveře a domovní prohlídky prováděli bez přítomnosti dospělých členů domácnosti (tak např. u JUDr. Hany Marvanové; v bytě Ladislava Lise došlo po vylovení dveří k potyčce s rodinnými příslušníky, při níž byla lehce zraněna jeho dcera, a vstup do jeho chalupy si příslušníci vynutili ostrou střelbou). Mnoho zadržených (např. jedenasedmdesátiletý spisovatel Zdeněk Urbánek) bylo převáženo v poutech a jiní (např. evangelický duchovní Jakub Trojan) byli častováni nejhrubšími urážkami. I z čistě technického hlediska byla celá akce fiaskem a bombastickou lží, což se projevilo zvláště v zacházení s nemocnými osobami. Petru Pospíchalovi, ač měl zvýšenou teplotu 37,6° C, MUDr. Stanislava Černocká z polikliniky v Brně-Lesné promptně zrušila pracovní neschopnost. Olga Šulcová, oklamána tvrzením StB, že je odváděna pouze ke krátkému vysvětlení, neměla sebou dostatek léků a prodělala ve vězení žlučňkový záchvat. Docent Radim Palouš byl odveden s chřipkou a při srdečních komplikacích ve věznici mu nebyla poskytnuta včasná pomoc. Obdobně byly nutné léky, ač je měl sebou, odpírány Michalu Kobalovi při opakovaných astmatických záchvatech, vážně ohrožujících jeho život. Další zadržení, zvláště mimo Prahu, byli často vězněni v nelidských a ponižujících podmínkách, které někteří odstoukali nebo pro něž museli být dokonce hospitalizováni (např. Zdeněk Ingr).

Celá tato akce je výsměchem platnému právnímu řádu a hrubým narušením současných politických trendů v Evropě i ve světě. V souvislosti byly a jsou doposud vyslýchány a varovány stovky, ba

pravděpodobně tisíce čs. občanů. V mnoha případech vyústily policejní postihy v justiční, informujeme v samostatných sděleních.

Dále uvádíme neúplné seznamy postižených, jak jsme je k dneš-
nímu dni dokázali sestavit.

Domovní prohlídky:

Rudolf Battěk, Václav Benda, Ján Čarnogurský, Václav Havel, Miroslav Holota, Tomáš Hradílek, Zdeněk Jelínek, Jiří Kantůrek, Miro Kusý, Ivan Lamper, Aleš Lederer, Ladislav Lis, František Lízna, Hana Marvanová, Pavel Nauman, Radim Palouš, Dušan Skála, František Stárek (v kotelně, bez usnesení), Jan Šabata, Jaroslav Šabata, Jiřina Šiklová,⁴ Milan Šimečka, Jan Štern, Saša Vondra a Pavel Záleský.

Zadržení na dvakrát 48 hodin (v drtivé většině):

Milan Balabán, Petr Bartoš, Jarmila Bělíková, Antonín Bělohou-
bek, Václav Benda, Rudolf Bereza, Zdeněk Bálek, Pavel Bratinka, Ján Čarnogurský, Kateřina Čiháková, Ivan Dejmal, Jiří Dienstbier, Bohumil Doležal, Markéta Fialková, Jiří Fuchs, Jiří Gruntorád, Miloš Hájek, Vladimír Hajný, Václav Havel, Ladislav Hejdánek, Miroslav Holota, Petr Holubář, Tomáš Hradílek, Jana Hradílková, Simona Hradílková, Petr Hrach, Lenka Hrachová, Jan Hrudka, Heřman Chromý, Jana Chržová, Zdeněk Ingr. Bohumír Janát, Zdeněk Jelínek, Miroslav Jirec, Pavel Jungmann, Petr Kadlec, Jiří Kantůrek, Eva Kantůrková,⁵ Jáchym Kaplan, Jakub Kaplan, Ján Kis⁶, Michal Kobal, Jaroslav Kolafa, Jindra Konečný, Jiří Koula, Bedřich Koutný, Ivan Kožíšek, Jiří Krčka, Zdeněk Kubrican, Zdeněk Kulík, Miro Kusý, Aleš Lederer, Jan Litomiský, Martin Litomiský, František Lízna, Jiří Machovský, Václav Malý, Emanuel Mandler, Josef Maraczi, Jaroslav Martínek, Hana Marvanová, Leoš Mayer, Michaela Mayerová, Jaroslav Mezník, Vladimír Mlynář, Karel Mrázek, Michal Mrtvý, Pavel Nauman, David Němec, Miroslav Odložil, Jaroslav Ondrák, Radim Palouš, Jiří Pavlíček, Karel Pecka, Petr Pithart, Alena Plášilová, Petr Pokorný, Petr Pospíchal, Josef Průša, Miloš Rejchrt, Miroslav Richter, Pavel Roubal, Jan Ruml, Jiří Ruml, Anton Selecký, Dušan Skála, Dušan Slávik, Andrej Stankovič, František Stárek, Jarmila Stibicová, Jan Stráský, Jan Šabata, Jaroslav Šabata, Jiřina Šiklová, Milan Šimečka, Jan

Šimsa, Ruth Šormová, Miroslav Štendl, Jan Štern, Karel Štindl, Olga Šulcová, Petruška Šustrová, Vladimír Trlída, Jakub Trojan, Miroslav Tyl, Milan Uhde, Peter Uher, Petr Uhl, Václav Umlauf, Jan Urban, Zdeněk Urbánek, Eduard Vacek, Martin Věchet, Ota Veverka, Eva Vidlařová, Tomáš Vlasák, Vladimír Vyskočil, Jan Wünsch, Pavel Záleský, Miloš Zeman, Radek Zeman, Rudolf Zeman a Václav Žufan.

Informace o Chartě 77, r. 11, 1988, č. 19, s. 18–19.

POZNÁMKY

- ¹ Souhrnně bylo o represích souvisejících s 28. říjnem 1988 dále referováno ve sděleních VONS č. 823, 840, 843, 850, 858, 866, 875 a 1093, dokumenty č. 827, 844, 847, 854, 862, 870, 879 a 1097.
- ² Manifest viz in: *Hlasy občanské společnosti 1987–1989*. Výběr z textů a dokumentů. Studijní materiály Mezinárodní konference Demokratické revoluce v Československu 1989. Předpoklady, průběh a bezprostřední výsledky, Praha 14.–16. října 1999. Studijní materiály, sešit 3. K vydání připravili Jiří Suk ve spolupráci s Milenou Janišovou a Vilémem Prečanem, Praha 1999, s. 36–46.
- ³ K represí související se vznikem manifestu „Demokracie pro všechny“ viz dále sdělení VONS č. 841, 887 a 1095, dokumenty č. 845, 891 a 1099.

Zprávu o policejních represích souvisejících se 70. výročím vzniku republiky podali aktivisté Hnutí za občanskou svobodu Rudolf Battěk a Ladislav Lis v provolání k evropské veřejnosti vydaném 28. 10. 1988. V tomto provolání uvedli: „*Po dlouhých letech zrušení byl 28. říjen opět uznán státním svátkem. Demokraticky smýšlející občané v Československu do poslední chvíle doufali, že sedmdesáté výročí vzniku republiky oslaví klidnou a důstojnou manifestací na historických místech Prahy, doufali, že projevy zástupců šesti občanských iniciativ budou oprávněným výrazem a zřetelným postojem společensky angažovaných občanů.*

Ve chvíli, kdy píšeme toto provolání ve vynuceném úkrytu před policií, víme, že se tak nestane. Vládnoucí moc vystupňovala svůj odpor a nenávisť k nekomunistické většině občanů této země a splnila tuto hrozbu: znemožnit a potlačit každý projev nezávislého demokratického smýšlení. Zahájila nesmyslnou provokativní represivní akci. Od rána dne 27. 10. 88 začaly operativní skupiny StB prakticky po celém území republiky prohlídky bytů, vedené často nejbrutálnějšími způsoby, a zatýkaly či zadržovaly desítky občanů, kteří po léta vedou svůj

spor a zápas s totalitní mocí o uplatňování lidských a občanských práv. Cynismus a nestoudnost současných vládců je bezmezná. Způsob, jakým se dnes chtějí přihlašovat k tradicím a dědictví republikánské demokracie a zoufalá snaha získat přízeň národa, který jim už nevěří, dokládá hloubku mravního a duchovního propadání.“ Autoři provolání vyzvali evropskou veřejnost i představitele zemí zastoupených na následné vídeňské schůzce KBSE k podpoře demokraticky smýšlejících československých občanů a k protestům proti jejich perzekuci. O zadržení většiny signatářů základního manifestu HOS Demokracie pro všechny v předvečer 70. výročí vzniku Československa a útoku Rudého práva na manifest přineslo informaci prohlášení prozatímního koordinačního výboru Hnutí za občanskou svobodu vydané 4. 11. 1988. Oba dokumenty viz in: LP, Sb. VONS, inv. č. 10, sign. IV/21d, kart. 8.

⁴ Viz žádost Jiřiny Šiklové odboru vyšetřování StB Praha 1 z 28. 11. 1988 o vrácení věcí zabavených při domovní prohlídce v souvislosti s vydáním manifestu Hnutí za občanskou svobodu „Demokracii pro všechny“ a její dopis městskému prokurátoru v Praze z 29. 11. 1988 obsahující žádost o přezkoumání jejího výsledku a dalšího šikanování údajnými příslušníky kontrarozvědky. Tamtéž, sign. IV/4, kart. 12.

⁵ Viz článek Evy Kantůrkové „Jak se nám zachtělo svobody“ o domovní prohlídce v jejím bytě a jejím zadržení a výsledku v souvislosti s manifestem „Demokracii pro všechny“ in: *Listy* 19, 1989, č. 1 (únor), s. 16–19.

⁶ Správně Jan Kišš.